

Alþingi

Kirkjustræti
150 Reykjavík

Borgarnesi, 12.01.2018
1801027 GAJ

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um þjónustu við fatlað folk með miklar stuðningsþarfir, 26 mál.

Hér verður gefin stutt umsögn um fyrirbyggjandi frumvarp til laga um þjónustu við fólk með miklar stuðningsþarfir.

1. Í 1. gr. frumvarpsins er kveðið á um að við framkvæmd laga þessara skuli framfylgt þeim alþjóðlegu skuldbindingum sem íslensk stjórnvöld hafa gengist undir, einkum í samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks.

Með tilvísan til nýútgefins álits Umboðsmanns alþingis um akstursþjónustu fatlaðra í Vesturbyggð, þar sem vísað er mjög sterkt í fyrrgreindan samning Sameinuðu þjóðanna samkvæmt fréttum, verður ekki annað hægt að álykta en að til hans verði vísað mjög sterkt við túlkun ákvæða umrædds frumvarps verði þau óbreytt að lögum. Mjög nauðsynlegt er í þessu sambandi að afla upplýsinga um hvernig staðið er að túlkun ákvæða samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks í öðrum norrænum ríkjum svo og innan Evrópusambandsins þannig að túlkun ákvæða hans hérlendis verði samstíga túlkun hans í öðrum nálægum þjóðum. Fari svo að niðurstaðan verði að hann sé túlkaður mjög vítt þá mun það breyta forsendum fyrir kostnaðarmati umrædds frumvarps.

2. Í þessu sambandi er rétt að benda á nokkrar málsgreinar þar sem markmiðssetning frumvarpsins er opin og býður upp á víða túlkun:

„Markmið laga þessara er að fatlað fólk eigi kost á bestu þjónustu sem unnt er að veita á hverjum tíma til að koma til móts við sértækar stuðningsþarfir þess.“

Hvernig er hugtakið „.....bestu þjónustu sem unnt er að veita á hverjum tíma.“ skilgreint?

„Fatlað fólk á rétt á húsnæði í samræmi við þarfir þess og óskir.....“

Hvernig skal túlka ákvæði um að fatlað fólk eigi rétt á húsnæði í samræmi við þarfir þess og óskir?

„Fatlaður einstaklingur á rétt á þjónustu þar sem hann kys að búa og á lögheimili.“

Verður það fortakslaust við lögfestingu frumvarpsins að fatlaður einstaklingur eigi rétt á þjónustu óháð búsetu? Mjög auðvelt er að benda á aðstæður þar sem

úrlausn slíkra mála getur orðið mjög flókin og dýr verði þessu ákvæði fylgt til hins ítrasta. Er þá sérstaklega átt við búsetu í dreifbýlum sveitarfélögum.

3. Í 11. gr. frumvarpsins eftirfarandi fram:

„Aðstoðin skal vera skipulögð á forsendum notandans og undir verkstýringu og verkstjórn hans. Ef notandinn á erfitt með að annast verkstjórn vegna fötlunar sinnar skal hann eiga rétt á aðstoð við hana.“

Ekki verður annað séð að samkvæmt fyrirbyggjandi texta frumvarpsins að andlega fatlaðir jafnt sem líkamlega fatlaðir eigi rétt á NPA þjónustu, óháð því hvort þeir geti annast sjálfir verkstjórn eða ekki. Rétt þykir að benda á að það er ekki sjálfgefið að framkvæmdin sé allstaðar á þann veg. Í Danmörku hafa einungis einstaklingar með líkamlega fötlun möguleika á að fá NPA þjónustu. Nauðsynlegt er að taka efnislega umræðu um stefnumörkun í þessum efnum áður en frumvarpið er lögfest út frá reynslu okkar nálægustu og helst sambærilegu þjóða.

4. Enginn fyrirvari er gerður í frumvarpinu við að aðstandendur hins fatlaða geti verið aðstoðarfólk í NPA þjónustu. Rétt þykir að benda á reynslu annarra norrænna ríkja, s.s. Svíþjóðar, í þeim efnum þar sem raunin er sú að slíkt fyrirkomulag geti verið óheppilegt. Hagsmunir hins fatlaða og hagsmunir aðstandenda hans þurfa alls ekki að fara saman í öllum tilvikum. Má þar t.d. benda á að þarlend reynsla hefur sýnt að hvati til hæfingar og eflingar hins fatlaða getur haft í sér hagsmunaárekstra við hagsmuni aðstandenda sem starfa sem aðstoðarfólk.
5. Ekkert er skýrt kveðið á um í frumvarpinu hvort börn yngri en 18 ára geti fengið NPA samninga eða ekki. Rétt er að skoða vel reynslu annarra nálæggra þjóða af slíku fyrirkomulagi þar sem það er fyrir hendi því það þykir ekki sjálfgefið í öllum nálægum og samanburðarhæfum ríkjum að börn yngri en 18 ára fái NPA þjónustu. Spurning sem t.d. vaknar er hve ung börn geta fengið slíka þjónustu ef börn yngri en 18 ára hafi kost á NPA þjónustu?
6. Setja verður fyrirvara við niðurstöður kostnaðarmats frumvarpsins um að hámarki verði gerðir 49 NPA samningar á hverja 100.000 íbúa þegar komið er fram til ársins 2019 eða samtals 172. Í Noregi var farið mjög varlega í innleiðingu NPA samninga þegar þetta þjónustuform var lögfest. Það voru meðal annars gerðar kröfur af hálfu KS (sambandi sveitarfélaga í Noregi) um að NPA þjónustuformið yrði ekki dýrara en fyrra þjónustuform vegna viðkomandi einstaklings. Ekki er að sjá slíka fyrirvara í fyrirbyggjandi frumvarpi. Í Svíþjóð hefur verið unnið eftir mjög opnu aðgengi fatlaðs fólks að NPA þjónustuformi. Þar eru tæpir 200 samningar á hverja 100.000 íbúa. Í Danmörku fá andlega fatlaðir einstaklingar ekki NPA þjónustu og ekki heldur börn undir 18 ára aldri. Fyrirvara þar um er ekki að finna í frumvarpinu. Að mati undirritaðs þurfa að liggja mjög skýr rök fyrir því við kostnaðarmat frumvarpsins eins og það liggur fyrir um að fjöldi NPA samninga á hverja 100.000 íbúa hérlendis verði til muna lægri en í Noregi.
7. Tekið er undir sjónarmið Samband íslenskra sveitarfélaga hvað varðar fyrirvara um ákveðnar forsendur kostnaðarmats frumvarpsins. Sérstök áhersla er lögð á eftirfarandi atriði:

- a. Hlutdeild ríkisins í NPA samningum verði 30% en ekki 25%.

- b. Gerður er fyrirvari um 15% tilfærslu útgjalda sveitarfélaganna vegna innleiðingar NPA þjónustu. Ekki hafa verið færð nein skýr rök fyrir því að svo muni verða.
- c. Það er ekki ásættanleg aðferð að framreikna afturvirkir þá fjárhæð sem Jöfnunarsjóður sveitarfélaga deilir út til sveitarfélaganna á grundvelli fatlaðra nemenda sem fá frístundaþjónustu. Verði útlagður kostnaður vegna þessa verkefnis mun hærri en ætlað er, án þess að viðbótarfjármagn fylgi, þá mun það bitna á öðrum lögbundnum verkefnum sveitarfélaganna.

Sú spurning vaknar í framhaldi af þessu hver verða viðbrögð sveitarfélaganna ef ekki verður tekið tillit til fyrrgreindra sjónarmiða Sambands íslenskra sveitarfélaga þegar frumvarpið verður lögfest.

- 8. Ákvæði til bráðabirgða um endurskoðun ákvæða og fyrirkomulag samningsins innan tveggja ára eru að mati undirritaðs frekar óljós og veik. Eðlilegt er taka mið af reynslu af áþekku ákvæði um endurmat við yfirfærslu á málefnum fatlaðs fólks til sveitarfélaganna árið 2011. Mikilvægt er að markmið og vinnulag slíkrar endurskoðunar sé skýrt orðað svo og að það liggi t.d. ljóst fyrir hvernig verði hægt að bregðast við ef mjög kostnaðarsamar aðstæður við að veita þessa þjónustu skapast í einhverju tilteknu sveitarfélagi umfram það sem gerist að jafnaði.

SVEITARSTJÓRINN
Kvöngarfyllst
BORGARBYGGÐ
Guðlaugur A. Aulíason
sveitarstjóri